

so tudi te govorne vaje okužene z gramatiško metodo. Povzročijo vse prej, kakor pa zbude veselje do nemškega jezika. Vsaka napaka se s pomočjo gramatiških pravil popravlja in se na ta način izgubi dosti dragega časa. Naj navedem en zgled! Otrok pripoveduje modifikovano povest „der Reichthum“ (str. 19. Ullrich: Lesebuch 4. Theil): Eine arme Mädchen begegnete einst ihre ehemalige Lehrerin. Koliko hipersokratskih vprašanj je bilo za popravilo „eine arme Mädchen“ treba! Cujmo! V katerem sklonu stoji samostalnik Mädchen? Zakaj? Katerega spola je samostalnik Mädchen? Zakaj? Kako se glasi nedoločni člen v 1. edninskem sklonu srednjega spola? Zveži samostalnik Mädchen z nedoločnim členom! V čem se ujema pridevnik s svojim samostalnikom? Kateri pridevnik je pridevan tu samostalniku Mädchen? V kateri sklon, spol, število mora priti pridevnik arm? Kako se sklanja pridevnik, ako stoji pred njim nedoločni člen ein, eine, ein, nedoločni števniki kein, ali pa svojilni zaimki mein, dein, sein, unser, euer, ihr? Katero končnico pa dobiva v tem slučaju pridevnik v 1. in 4. sklonu? Katero obliko mora tedaj pridevnik arm imeti? Kako se tedaj pravilno namesto: eine arme Mädchen reče? To naj je govorna v a j a? Bežimo!

Preden se definitivno poslovimo od sintetiške metode jezikovnega pouka, hočem povedati, kako bi učil mizarški mojster svojega vajenca po sintetiški metodi mizarstva.

Najprej bi vajencu pokazal vzorce ali kose vseh lesnih vrst, katere se rabijo pri izdelovanju pohištva. Te bi preštel, klasifikoval po teži, barvi, trdoti, ceni i. t. d. Ko bode znal učenec vse to dobro naštetiti in ločiti, se bodeta lotila z mojstrom orodij. Ta bode mojster razdelil a) v prav lesena, b) v deloma železna ali jeklena in c) v prav železna ali jeklena. Nastalo bo še mnogo pododdelkov, n. pr. režoča, bodeča, vrtajoča itd. orodja. Vsako orodje bodeta popisala in razstavila na sestojne dele. Ta pouk bi se toliko časa nadaljeval, da bi učenec vsa orodja, njih razdelitev in sestojne dele znal na pamet naštetiti. Šele potem bi dobil vajenec najložje/rabljivo orodje v roko. Pred rabo bi ga mojster temeljito poučil, kako je to orodje navadno in izjemoma rabiti. Ko bi znal vajenec ta pravila, bi pričel z vajo. Za to bi učenec dobil od mojstra nalašč pripravljen kos lesa. Na tem bi moral toliko časa vrtati, rezati, gladiti itd., da bi dokazal istinitost mojstrovih pravil. Tako bi se polagoma priučil rabi vseh orodij. Pri toliki snovi bi vajencu ne preostajalo baš mnogo časa, vendar bi se vsak prost časek prav koristno porabil. Mojster bi ga namreč peljal v skladišče. Tu bi smel vajenec izgotovljene mize, omare, stole in enako šaro občudovati in ogledovati ter se praktično prepričati, da se je pri izdelovanju orodje res tako rabilo, kakor se je učil. Miz, stolov in enakih ropotije delati bi se pač ne naučil. Pa kaj to dé? Kadar bi minil učni čas, bi ga mojster z lahkim srcem odpustil in se ne bi brigal, kaj bo z učencem dalje. — No, naša metoda pri nemščini ni za las boljša.

(Dalje prih.)

Književnost in umetnost.

Prva nemška vadnica za slovenske občne ljudske šole. Spisala Henrik Schreiner, ravnatelj, dr. Janko Bezjak, profesor na c. kr. učiteljski šoli v Mariboru. — Velja vezana 70 h. — Na Dunaju. V c. kr. založbi šolskih knjig. 1897. Strani 148.

Z velikim zanimanjem smo čitali to najnovejšo šolsko knjigo in še z večjim zadovoljstvom smo jo položili

iz rok. Nehoté so nam prišle na misel besede, katere je govoril l. 1894. pri okrajni učiteljski konferenciji ljubljanskih slovenskih in utrakvističnih šol okrajni šolski nadzornik, g. prof. Frančišek Levec. Rekel je: „Glede obligatnega nemškega pouka moram reči, da se učitelji jako resno in temeljito pečajo s tem poukom, da pa vendar v obče ne dosežejo vsega učnega zmotra, ampak samo deloma. Po zdaj veljavnem učnem értežu je zmoter pri pouku nemškega jezika ta-le: „Geläufiges, sicheres und richtig betontes Lesen des Gedruckten und Geschriebenen. Kenntnis der Formen- und Satzlehre. Gewandheit im mündlichen und schriftlichen Gedankenausdrucke.“

Četudi priznavam, da je vsak učni értež nekako nedosežen ideal, kateremu se časih približujemo, pa vendar ne dosežemo, moram vendar tudi reči, da bi se pri boljši metodi v nemščini več doseglo. Vprašam: Kaj pa se doseže?

Doseže se to, da znajo otroci, dovršivši IV. ali V. razred, točno razširjene stavke analizovati in da tudi precej dobro poznajo slovniške oblike. Ne doseže se pa niti gladko in pravilno naglaševano branje, še manj pa spretnost v ustnem in pismenem miselnem izraževanju. A tudi to bi se doseglo z istim naporom in trudom, ki ga imajo zdaj učitelji z nemškim jezikom, ko bi hoteli upotrebjevati drugo metodo.

Do zdaj ste uporabljali pri nemškem pouku sintetiško-slovniško metodo. Slovnica je tej metodi središče, okrog katerega se suče ves pouk. Do prisiljenosti gonite v šoli slovniške oblike in učite na pamet posamezne nemške besede, prelagate iz slovensčine na nemščino in narobe in vse to s slovenskim učnim jezikom. Vi niste sami vzrok, da tako učite in da so tako osnovane naše učne knjige, zakaj tako — po sintetiško-slovniški metodi — so se do najnovejših časov učili vsi stari in novi živi učni jeziki. Ali sedaj so tej metodi tla že popolnoma izpodkopana: empiriško-analitiški pouk prodira počasi, a smelo; ta bode staro metodo prej ali slej do cela izpodrinil ne samo pri živih jezikih, ampak sploh pri vsakem jezikovnem pouku.

Glavna vodila analitiške metode so: a) Jezik se poučuj, kolikor možno po oni naravni metodi, po kateri se otrok uči materinščine. b) Pridobitev jezikovnega čustva bodi glavni zmoter. c) Ves pouk se naslanja že izpočetka na lahka celotna berila, zgolj v tujščini pisana. d) Besede se ne iščejo v slovarju pred čitanjem in se nikdar ne zapominjajo mehanski same zase, ampak učenci se jih učé pri obdelovanju berila v strokovni zvezi, ponavljajo pa jih v posebnih vokabularjih, ki podajajo vrste sorodnih besed, sestavljene ali po etimologiškem načelu, ali po pomenskem, ali po obeh hkrati. e) Prevajanje iz tujščine v materinščino umakni se — vsaj pri živih jezikih — kakor hitro mogoče pomenkovanju v tujščini na podlagi celotnega berila in tolmačenju neznanih izrazov z opisovanjem v tujščini. Materinščina se sploh uporabljaj le kot zadnje sredstvo, kadar si drugače ne moremo pomagati. f) Slovnice se učenci učé induktivno na berilih; ali jemlje naj se le najpotrebnejše stvari iz oblikoslovja in skladnje, vse drugo se prepuščaj nezavednemu prisvajanju. Šele na višji stopinji, ko znajo učenci že precej jezika, nastopaj sistematiška slovnica. g) Prevajanje iz materinščine v tujščino je posebna in težka spretnost, ki nima z jezikovnim poukom nič opraviti. Ako se vadi kot spretnost, se ne sme pričenjati prej, nego si je učenec že popolnoma prisvojil tuji jezik.

Priučite se te metode in gotovo dosežete boljše učne uspehe!

Radostno smo vzeli na znanje to navodilo nadzornikovo, vendar smo odkimovali z glavo, kako homo neki učili po tej metodi, ko so vse naše sedanje učne knjige pisane na podstavi sintetiško-slovniške metode. Če se hočemo torej posluževati nove metode pri pouku nemškega jezika, nam je treba v prvi vrsti knjig, ki bodo pisane na podstavi empiriško-analitiške metode. No, in iz te zadrege sta nas rešila znana pedagoga in pedagogiška pisatelja gg. ravnatelj Henrik Schreiner in prof. dr. Janko Bezjak iz Maribora, ki sta nam spi-

sala zgoraj omenjeno „Prvo nemško vadnico“ in poleg nje pa še navod za učitelja pod naslovom: „Anleitung zum Gebrauche des ersten deutschen Übungsbuches für slovenische allgemeine Volksschulen.“

O teh dveh knjigah je priobčil v 1. številki letošnjega „Ljubljanskega Zvona“ g. prof. Viktor Bežek temeljito oceno, s katero se povsem strinjamo in jo zato tudi priobčimo doslovno:

„Ta knjiga je — vkljub svoji vnanji skromnosti — vprav epohalna v našem pedagogičnem slovstvu. Ona je izpolnila srčno željo vsakega naprednega učitelja; kajti njej prisvajamo zmožnost, da izpodrine za vselej in za vedno tisto zastarelo metodo, ki se — navzlic in v porogo vsem veljavnim pedagogom — pri nas še vedno ščeperi pri pouku tujih jezikov, torej zlasti nemščine. Žalostno in sramotno je, pa resnično, da se je šele čez več nego 200 let po Komenskega smrti v Slovencih porodila knjiga, ki utemeljuje jezikovni pouk v Slovincem neizogibnem kulturnem jeziku — v nemščini — prav na istih načelih, kakor je osnoval Komensky pouk v tedanjem kulturnem jeziku — v latinščini — v svojih knjigah: „Janua aperta“ in „Orbis pictus“. Podobnost med le-tem in Schreinerjevo-Bezjakovo „vadnico“ je še večja, ker ima tudi le-ta nekaj podobice — hiša, soba, obleka, rokodelci, šola, zvezek, knjiga, ura, kuhinja, človeško truplo — ki naj pospešujejo nazornost pri pouku. Sploh to knjižico vsem učiteljem nemščine pisatelj teh vrstic lahko najtopleje priporoča, tembolj, ker je imel priliko, da jo je že v rokopisu natanko pregledal. —

Toda kakor so najboljši zakoni brezuspešni spričo trmoglavosti podložnikov, in kakor ostanejo najblažje neredbe brez uspeha spričo pasivne odpornosti njih izvrševalcev, takisto so najboljše učne knjige topo orodje v rokah indiferentnih učiteljev, katerih „vis inertiae“ je nepremagljiv zadržek za uvedbo in izvršitev še tako koristnih preosnov. Zato sta Schreiner in Bezjak kaj modro ukrenila, da sta obenem s „prvo nemško vadnico“ izdala za nje rabo kratek, nemško pisan „navod“ pod naslovom: „Anleitung zum Gebrauche des ersten deutschen Übungsbuches für slovenische allgemeine Volksschulen“. — Preis 40 h. — Wien. Kaiserlich-königlicher Schulbuchverlag. — Str. 27.

Ta knjižica je šele pravi kjuč za nemški pouk po „vadnici“, ker — poleg potrebnih pojasnil o uredbi „vadnice“ in poleg navodil za nje rabo — podaje tudi (na str. 8. do 13.) kratko, pa jedrnatno in točno karakteristiko analitične ali direktivne metode, katero so kot edino pravo za pouk tujih jezikov priporočali vsi imenitni vzgojslovci, od Ratkeja in Komenskega počenši, o katere upravičenosti in vrlinah pa se je treba naprednim in razsodnim učiteljem še vedno prepirati z zakrknjenimi gramatisti starega kopita; no, odslej ta neprilika preneha, in možno bo take nazadnjake kar na kratko zavrniti ter jih napotiti do Schreinerjevega-Bezjakovega „navodila“. Celo umestno bi bilo tudi, da bi šolske oblasti po slovenskih deželah še posebno opozorile učitelje, katerim je poverjen nemški pouk, na to „navodilo“ ter od njih strogo zahtevale, naj ga temeljito prouče ter se ga vestno drže.

Tudi srednješolskim učiteljem, katerim je poverjen nemški pouk v nižjih slovenskih razredih, kateri se pa doslej niso mogli spoprijazniti z „novo“ metodo, prav nujno priporočamo „navodilo“; uverjeni smo, da se po njega proučenju tudi oni izpreobrnejo iz gramatistov v analiste, za kar sta se zaman trudila profesor Štrifov in pisavec teh vrstic. Tudi prizadeta srednješolska voditeljstva in nadzorništva nujno opozarjamo na „navodilo“, katero jih gotovo napoti, da analitično metodo, ki je bila doslej le bolj tolerovana, kot edino potrdijo ter jo zakonito uvedo. —

Kot posebno zaslugo pa štejem Schreinerju in Bezjaku njiju uprav ingeniozni izumek, ki bo v zvezi z analitično metodo še posebno olajševal začetek nemškega pouka, ki je sicer tako težak; po njiju „vadnici“ se namreč služi učitelj iz početka pri nemškem pouku z latinico, ne pa, kakor je bilo doslej navadno, z nemškimi črkami. To

póstopanje je tako naravno, da se vriva človeku kar samo ob sebi, in njega prevelika korist je jasna ko beli dan, a vendar ga doslej ni nihče iznašel; res pravo Kolumbovo jajce! Schreiner in Bezjak sta v istini lahko ponosna na ta izumek, ki ga še povrh tuudi prav vrlo utemeljujeta na 5. in 6. strani „navodila“.

Odkrito priznamo, da nas ni kmalu razveselila kaka slovenska knjiga tako, kakor sicer drobni knjižici: „vadnica“ in „navodilo“; z njima se je vsekakor zvršil lep napredek v našem šolskem knjižstvu. —*mn*—

Nastenski zemljevid Palestine za pouk v zgodbah sv. pisma starega in novega zakona. Po najnovejših podatkih nemškega „palestinskega društva“ iz angleške „palestinske družbe“ itd. itd. sestavil Vincenc pl. Haardt. Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. Risan v zemljepisnem zavodu Ed. Hölzela na Dunaju. Sestavljen za ljudske in meščanske šole itd. Merilo 1:200.000. Založil Ed. Hölzel na Dunaju. — V merilu 1:1.000.000 je urisan temu zemljevidu „Narodopisni zemljevid Palestine“ za dobo pred vladanjem kraljev. S pregledom najvažnejših izraelskih razredov. Po B. Stadeju. — Pod narodopisnim zemljevidom je pa narisana v merilu 1:7.200 načrt mesta Jeruzalema. — Zemljevid je krasen in izvrstno izdelan; imena Haardt, Orožen in Hölzel so nam najboljši porok za to in že sama ta imena zemljevid najtopleje priporočajo. Ker je stari zemljevid Palestine za šole popolnoma neraben, zato mislimo, da je ne bo slovenske šole, ki bi si ne omislila tega najnovejšega učila za slovenske ljudske šole. Cena na platno napetemu zemljevidu je 8 gld. in s palicami pa 9 gld. Mimogrede omenimo še, da izide v kratkem v Hölzlovi založbi tudi slovenski zemljevid Evrope, Avstrije in Kranjske. —*mn*—

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — † Frančišek Kokalj. —

Oj težka pot, oj tožna pot,
Ko od srca srce se ločil —
Oj solzna pot, oj zadnja pot!
Sim. Gregorič.

Dolg sprevod se je pomikal dne 16. svečana iz „Predškofije“ skozi Špitalske in Prešernove ulice in po Dunajski cesti proti sv. Kristofu. Za križem so nosili trije učenci krasen venec z dolgimi trakovi, na katerih je bilo zapisano: „Učiteljstvo II. mestne šole predragemu tovarišu“. Za vencem je stopalo nad 500 učencev II. mestne šole pod nadzorstvom svojih učiteljev; za temi se je vozila č. duhovščina in za njimi se je počasi pomikal naprej voz z mrtvaško rakvijo. Rakev in voz sta bila obložena črez in črez s krasnimi vencem z dragocenimi trakovi in napismi. Za vozom so stopale potrtega srca štiri zapuščenane sirote, žalujoča vdova, sorodniki, prijatelji, znanci in častivci prerano umrlega pokojnika.

Sprevoda so se udeležili visoki dostojanstveniki in sicer p. i. gg.: župan ljubljanski Ivan Hribar, deželni šolski nadzornik Josip Šuman, deželni šolski nadzornik v p. Jakob Smolej, vladni svetnik Josip Merk, ravnatelj tukajšnjih srednjih šol Senekovič, Junowicz in Šubic, okrajni šolski nadzorniki Levec, Zupančič in Benda, profesorji srednjih šol, učiteljstvo vseh mestnih šol ter uprav velikanska množica drugega odličnega občinstva.

Kdo je bil neki ta, ki ima tako mnogobrojno in tako odlično spremstvo k zadnjemu počitku? Solnik, preprosti ljudski učitelj je ta vrli mož, ki si je s svojim marljivim delovanjem v šoli in s svojim prijaznim občevarjem priboril toliko časti. Frančišku Kokalju, učitelju na II. mestni šoli, ki je dne 14. svečana po kratki, a mučni boleznini — za vnetjem možganov — preminil, velja ta čast.

Fr. Kokalj je bil rojen l. 1841. v Trziču. Prvo službo je nastopil kot pomožni učitelj na glavni šoli sv. Jakoba v Ljubljani (v l. 1862.—1863.). Odtod se je preselil v Kočevje, kjer je služil leta 1864., potem je bil nastavljen v Škofji Loki do l. 1867., ko je prevzel pri graščaku